

Jan MATYÁŠ: *Péče o památky na Valašsku v letech 1850 až 1938*

Rožnov pod Radhoštěm:
Národní muzeum v přírodě,
2023, 300 s.

Autor tolik potřebné analytické studie o počátcích památkové péče na Valašsku se tímto tématem zabýval již ve své diplomové práci z roku 2014, obhájené na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě a následně v disertační práci, obhájené v roce 2019 na Filozofické fakultě Ostravské univerzity. Nyní výsledky svého několikaletého bádání zpřístupnil všem zájemcům v samostatné publikaci vkusně graficky zpracované brněnskou firmou Metoda, spol. s r. o.

Kniha je vedle úvodu a závěru rozdělena do šesti tematicky ucelených kapitol: Památková péče na Valašsku pod dohledem památkových institucí (1850–1938), Restaurování drobných památek na Valašsku pod dohledem památkových institucí, Školy na Valašsku a jejich podíl na péči o památky, Turistické spolky a péče o památky na Valašsku, Muzejní společnost a okrašlovací spolek ve Valašském Meziříčí a jejich vztah k péči o památky na příkladu kostela sv. Trojice a poslední kapitola Rožnovské spolky a jejich vztah k péči o památky na příkladu staré rožnovské tradice, přičemž každá kapitola se

dělí na několik podkapitol. Vymezené časové období a strukturování práce vede k tomu, že se některé informace opakují, ale z jiného úhlu pohledu.

Úvodem autor stručně pojednává o historii péče o památky v Evropě a stanoví cíl své práce, jímž je „komplexní pohled na péči o nemovité kulturní památky na Valašsku v letech 1850–1938 v širším dobovém a celospolečenském kontextu“ (s. 12). Zmiňuje zde také všechny typy písemných pramenů, z kterých pro svou práci čerpal údaje.

V kapitole *Památková péče na Valašsku pod dohledem památkových institucí (1850–1938)* píše o počátcích institucionální památkové péče v rakouské monarchii, datovaných rokem 1850, kdy byla ustavena c. k. Centrální komise pro výzkum a zachování stavebních památek. Ta pracovala na principu dopisovatelů a konzervátorů, kteří spolupracovali se stavebními úřady. Valašsko bylo dlouho opomíjeno, což se změnilo až jmenováním Franze Rosmaëla (1846–1916), tehdy ředitele valašskomeziříčské odborné školy pro zpracování dřeva, nejprve dopisovatelem c. k. Centrální komise v roce 1882 a posléze konzervátorem v roce 1890. Už za jeho působení konzervátora se projevily potíže, s nimiž se památková péče potýká dodnes; konzervátor byl vnímán jako osoba, jejíž názory a požadavky jsou v rozporu s představami a požadavky vlastníka. Památková péče v té době se věnovala hlavně církevním památkám a v duchu tehdejšího purismu usilovala při jejich

obnově o regotizaci. Když Rosmaël v roce 1906 získal funkci ve Vídni, zůstala c. k. Centrální komise bez konzervátora pro Valašsko; informována o ohrožených stavbách byla jen korespondenty.

Zájem o památky se z církevních rozšířil i na památky lidového stavitelství, městskou a zámeckou architekturu a na drobné památky sakrální, funerální aj. až se vznikem Státního památkového úřadu v Brně v roce 1920. Ten přijal již dříve prosazované konzervační principy památkové péče a začal pořizovat soupisy památek na Valašsku.

Kapitola *Restaurování drobných památek na Valašsku pod dohledem památkových institucí* dokládá, že obě výše uvedené státní instituce prosazovaly stejný trend při obnově soch – odstranit barevný nátěr až na kámen, stejně tak ponechat kamenné prvky na stavbách v holém kameni. Kapitola *Školy na Valašsku a jejich podíl na péči o památky* vyzdvihuje význam Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí (založena 1874) s jejím oddělením pro kostelní práce, dnešní terminologií restaurátorské dílny. Učitelé i žáci se svými návrhy i prací zapojovali do restaurování nejrůznějších uměleckých děl.

Turistické spolky a péče o památky na Valašsku. Přestože prvním českým turistickým spolkem byla Pohorská jednota Radhošť založená roku 1884, ani ona, ani v Rožnově roku 1894 založený valašský odbor Klubu českých turistů se do péče o památky, vyjma

počátečního impulsu k odkrytí hradu Rožnova, nezapojovaly. Jejich činnost byla zaměřena na zpřístupňování a značení turistických cest k památkám a propagaci památek v oborovém tisku.

Muzejní společnost a okrašlovací spolek ve Valašském Meziříčí a jejich vztah k péči o památky lze doložit na příkladu kostela sv. Trojice. Oba spolky byly založeny v roce 1883, ten muzejní se podílel při přípravách na Národopisnou výstavu československou, uspořádanou v Praze roku 1895. Okrašlovací spolek se soustředil na kultivování zeleně a parků ve městě. V samostatné podkapitole autor barvitě popisuje spory, ba přímo boje o záchranu kostela sv. Trojice ve Valašském Meziříčí na počátku 20. století, kdy předseda muzejního spolku, člen okrašlovacího spolku a korespondent c. k. Centrální komise, duchovní Eduard Domluvil (1846–1921) byl pro zboření kostela. Zapojením uměleckých spolků na celonárodní úrovni a s přispěním c. k. Centrální komise se podařilo částečně roubený kostel zachovat. Stalo se tak roku 1908. Ve stejném roce se v Rožnově rozhodovalo o osudu roubené radnice (kapitola *Rožnovské spolky a jejich vztah k péči o památky na příkladu staré rožnovské tradice*), již chtěla část zastupitelstva města zbourat; občanskou iniciativu za zachování radnice burcoval Bohumír Jaroněk (1866–1933). Tato kauza byla dle autora klíčová pro další způsob ochrany památek lidového stavitelství. Bohumír Jaroněk

spolu s bratrem Aloisem (1870–1944) po inspirativní cestě do Švédska začali propagovat myšlenku rožnovského muzea v přírodě. Za tím účelem byl ustaven nejprve přípravný spolek a posléze v roce 1911 Muzejní spolek v Rožnově, který převzal do péče budovu roubené radnice, což ale spolek finančně zatěžovalo. Vyjednávání s radnicí, s Památkovým úřadem, Ministerstvem školství a osvěty i žádosti o subvence konečně uspěly, takže roku 1925 byla budova přenesena do městského parku jako zárodek budoucího muzea v přírodě. A místa kulturních aktivit spojených s valašskou lidovou kulturou.

Informačně bohatá práce ukazuje, že za každým posunem a zlepšením péče o památky na Valašsku stál vždy výrazný jedinec, který se dovedl obklopit aktivními spolupracovníky. Cíle, který si autor vytkl v úvodu,

dosáhl k uspokojení všech zvědavých zájemců o historii památkové péče a na Valašsku zvlášť. Doufejme, že se stejnou intenzitou se bude zabývat památkovou péčí za 2. světové a obdobími po ní, a přispěje tak svým dílem do mnohavrstevného obrazu péče o památky u nás.

Závěrem nelze nezmínit inovativní soupis literatury, který autor dělí na *Dobová periodika a publikace*, kam zařadil veškeré tiskoviny a publikace týkající se období 1850–1938, byť vyšly např. v roce 2009. V části *Současná periodika a publikace* jsou zařazeny tiskoviny od osmdesátých let 20. století a autor střídá běžný způsob citování literatury s harvardským stylem. Přiznám se, že smysl střídání citačních způsobů se mi rozkrýt nepodařilo.

Jitka Matuszková
Brno